

Abril.

Redacció i Administració:

R. Catalunya, 38, 1.

— Telèfon 17135 —

Preu: 50 cèntims

SUBSCRIPCIÓ:

6 pessetes trimestre

SETMANARI NACIONALISTA D'ESQUERRA

ANY I - NÚM. 10

SURT ELS DISSABTES

BARCELONA, 29 OCTUBRE 1938

Editorial

En circumstàncies com les presents, quan un país viu, com el nostre, moments transcendentals, és precis en els seus dirigents, una claredat de visió i una línia de conducta inflexible per a orientar la marxa política del moment i en major grau, si cap, amb miras a l'esdevenidor. Si aquesta condició falla, el poble i el país marxen a la deriva, amb perjudici greu per als alts interessos de la Pàtria.

Són, però, cal reconèixer-ho, moments semblants, els més difícils per a assolir la fermesa precisa a la direcció d'un partit, que té la responsabilitat del govern. Voldríem que la nostra modesta ploma assolís la virtut d'arribar al pensament dels qui menen avui els destins de Catalunya i obtenir d'ells la recapacitació precisa i la voluntat ferma per tal d'estructurar la vida política vers una sola direcció, el sentiment general del nostre poble, el bon sentit racial del qual no precisa d'altra cosa que d'una intel·ligent direcció, servida amb passió abnegada, pels qui en tenen la responsabilitat.

Del 18 de juliol ençà, s'han portat a cap variats assaigs i han desfilar diversos homes pel Govern de la Generalitat, la gestió dels quals en una sèrie de problemes, greus els uns, petits els altres, ha fracassat lamentablement. El fracàs d'uns homes de bona voluntat no fóra més que un episodi, si no es tractés de la repercussió lamentable i en part irreparable, per la bona marxa de l'Autonomia i de la vida de Catalunya, i molt especialment per a la ràpida victòria en la guerra que sostenim.

Es precis rectificar, i que la majoria elegida pel poble, en un sentit i una directriu precisa s'acari valentament amb la realitat. Amb les modificacions aconsellades per les circumstàncies i pels transcendentals fets viscuts en dos anys llargs, deu prendre la responsabilitat del Govern, d'acord amb l'esperit dels seus postulats. I si dintre dels quadres d'aquesta majoria, hi ha homes que no sentin serenament la responsabilitat del moment històric que per Catalunya vivim, que retornin honradament a la seva llar deixant en altres mans — mans d'homes potser avui desconeguts en les funcions de govern, però amarats de fervor patri — la responsabilitat de la cooperació en endagar la política de la nostra terra, d'acord amb la voluntat del poble català. Que es deixin en l'oblit, doctrines, molt respectables com a ideologia, però que la nostra gent no sent ni vol veure-les posades a la pràctica, per quant sent per sobre de tot el desig de sentir-se governada amb els postulats de Democràcia i Llibertat. El nostre poble en el fons repugna i no tolera l'exigència de carnets determinats, siguin els que siguin, però que no responen a l'estructura històrica, social i econòmica de Catalunya.

Femina

L'ORGULL DE L'HEROI

En diferents llocs de la ciutat hem vist en uns grans cartells posats a l'efecte, la següent inscripció: «Cada dona que acomiada al seu fill, al seu marit, al seu germà o al seu promès, sent l'orgull de que a la seva família hi hagi un home que la defensi a ella de les brutalitats dels invasors».

Cada dona que acomiada: es refereix la paraula a l'acomiar a l'ésser volgut en marxar als fronts de combat.

Si, cada dona que es troba en un d'aquests casos, el sent aquest orgull:

però, ah!, que també, amb aquest egoisme tan nostre — tan humà —, algunes vegades ens havíem dit que més ens estimariem passar-nos-en d'aquest noble orgull per tal de poder tenir al nostre home — fill, espòs, germà o promès — amb nosaltres!

Si, ens en envanim, les que hi tenim l'ésser estimat, al front; però també — confessem-nos-ho — hem fet i procurat i desitjat, que quelcom, quelcom imprevisit i no pensat, sorgís per tal que no ens hagués de marxar del nostre

costat. I, fins i tot, amb l'egoisme que quan arriba al paroxisme és orb, hem volgut que ens l'haguessin donat per inútil.

Oh, sí, no ens ho volguem amagar: encara que ara ens avergonyeixi l'haver pensat això; encara que ara ens sembli impropri de nosaltres; encara que ara ens reconvenim nosaltres mateixes, reconeixem que més d'una vegada ho hem desitjat que hagi estat així. Que el domini per inútil, que li trobin quelcom que no li rutlli prou bé, que tingui el cor un xic fluix, que pateixi de l'estómac, que estigui dèbil; ah, i tantes absurditats hem pensat amb la nostra follia d'egoisme per tal que no ens el toquessin de vora nostra!

Però, sortosament, aquella rauxada passà prompte i ràpida, i ara que tornem a veure-li amb la llum clara de l'entendiment, veiem que pensàrem il·lusament, impropri de tota dona que com a tal es digui i, que a més, sigui catalana.

«Un home que la defensi a ella», diu la pancarta. I, ah!, amigues, dieu-me, quina dona és la que no ha somniat amb el seu galant enamorat? Abans era el cavaller amb espasa i vestit de ferramentes; els trovadors languids i sentimentals; els mosqueters que per a obtenir a l'amada anaven a lluitar a Terra Santa. Avui són els nostres homes, sense espasa, sense bandolines ni rostres pàl·lids; esportius, dinàmics, colrats pel sol de les platges i de les muntanyes, i valents, més valents que aquells, els quals també ara lluiten per haver-nos a nosaltres, per a defensar-nos contra les brutalitats de l'enenic invasor; els nostres homes, que se'ns han convertit amb herois.

I ací ve la reacció de la dona — de nosaltres —. Ha passat aquella rara turbonada — talment aquelles tempestes d'estiu — que ens féu pensar descabelladament; i ara que sossegadament pensem i meditem i sabem i veiem, el somriure inconscient de joia ens fa aclarir el rostre.

I la mare que volia que el seu fill patís de l'estómac o del ventrell per tal de que no li toquessin del costat, quan llegeix aquelles cartes que ell li envia des del front, i quan repassa febrós el diari i veu que al front on està ell, el seu fill — encara que no sigui permès el que la reraguarda sàpiga on estan els nostres soldats, amb més o menys fidelitat ho sabem — hi ha hagut nous èxits i nous triomfs, sent una mena de joia inefable i gran, immensa, que la fa plorar d'alegria, d'orgull. Aquell heroi, aquell brau combatent, és seu, és seu, és el seu fill! I suauament, dolçament, es passa la mà pel ventre com quan, anys endarrera hi sentia moure's aquell fillet que la comblà d'alegries i que ara la feia mare d'un heroi. I la mare sent tot l'orgull d'ésser la mare d'un heroi!

I l'esposa — la joveçana esposa — que fins amb el seu encègament havia aconsellat — mal aconsellat — a l'espòs de que «mirés quelcom» per tal que no li calgués anar a les trinxeres, quan tremolosa d'emoció reviu les coses viscudes que l'absent li recorda escrites entre l'horrorós concert del foc de les

PAU CASALS

Ens trobàvem a les immediacions de l'edifici de Corveus. Devia ésser cap al migdia, quan un bombardeig terrible ens estremí a tots. Els edificis semblava anaven a caure damunt nostre. Uns passos endarreva tots els vitres d'una casa queien damunt l'asfalt amb estridència infernal. L'assassí havia arribat. Als pocs minuts les víctimes eren conduïdes amb ambulàncies i camions de transport. Dones i criatures, en la seva preferència. L'espectacle diari d'aquelles barriades, malgrat la quotidianitat, és horroritzat. Sempre ens torna el record d'aquell marc tràgic.

Encara el llustre del propi dia no ha entrat, un altre espectacle estem vivint. La rèplica del criminos bombardeig del matí? Molt més encara. Una batalla fortíssima contra l'enemic guanyada per un sol home, un català: Pau Casals.

Al nostre Teatre Nacional, el Mestre dels mestres, donava un concert a benefici dels infants i dels vells. Qui va veure aquella tarda al nostre primer teatre, a Pau Casals, es convencé on estava la victòria i la justícia. Solament la República i Catalunya podia gaudir d'hostatjar a home tan il·lustre. I així també a l'exterior, solament on hi ha llibertat i justícia, gaudixen del seu art preclar. Però, el que més emocionà va ésser la seva crida senzilla i a l'ensens heroica, de comprometre el seu nom personal a una obra tan gran que indubtablement afavoriria la política de no deixar a l'invasor el que tants afanys ens ha costat: la llibertat dels pobles i dels homes.

La seva crida als amos nord-americans a contribuir a l'adquisició de queviures i medicaments pels vells i infants, fou vertaderament una decisió de Pau Casals que restarà per sempre més en la història d'aquesta guerra d'independència.

Pau Casals, amb el seu concert no vingué a consagrar el seu art a Catalunya, sinó resoltament a mostrar al nostre poble que ell estava amb nosaltres i per damunt de tot, dels que més sofreixen les penalitats d'aquesta guerra.

FRANCESC PADRÓS

avançadetes, sent com si el cor li volgués marxar del pit de la gran satisfacció que hi sent de que el seu home compleixi com un home! I corre a abraçar el fillet mentre mentalment es diu que el seu nin, la seva esperança, també seguiria les petjades del seu pare si precis fos, que el seu nin també seria un heroi perquè fill d'heroi és!

ABRIL ÉS EL SETMANARI DELS CATALANS NACIONALS

I la germana, que fins arribà a valer-se d'alguna amistat per tal que el germà restés amb ella — amb la família — i no li calgués viure la vida del front, que l'estima d'aquella manera una mica maternal — com estimem totes les germanes — i que voldria per a ell les màximes de comoditats i benestars, ara sent una esgarripança d'alegria, una tranquil·litat d'esperit, de què el germà idolatrat estigui com el primer al seu lloc; i cada vegada que sap que les nostres bateries han abatut un monstre de l'aire o que han fet recular l'enemic, hipotèticament hi veu la mà del germà, que obeint un pols serà i un cor valent, per a defensar-la a ella i a les altres dones de les agressions dels invasors, dirigeix la pesada bateria vers el seu blanc. I amb el mateix ímpetu que deu sorgir la bala de la gorja del canó, sorgeix de la seva el crit de l'orgull de saber-se germana d'un heroi, i per tant, de portar també ella sang d'herois.

I la promesa que havia insistit — mal insistit — una i més vegades perquè el promès fes «per quedar-se» per així tenir-lo amb ella com fins llavors, quan rep aquelles cartes que han estat escrites

després d'un combat i que encara porten la sentor i les emocions de la lluita, quan llegeix que ell, referint-se als bombardeigs de la reraguarda, li escriu per l'aviació feixista: «que vinguin on nosaltres som; nosaltres els esperem, els volem que vinguin, ho desitgem; però els covards, com que saben que fins a cops de pedra si fos precis ens hi faríem i fins així els venceríem, per això es ravengen amb les nostres dones», quan llegeix això i moltes d'altres coses, sent un neguit estrany de no poder córrer al seu costat i animar-lo més si fos precis amb el seu entusiasme que la inunda tota. I es diu que les esperances i els somnis que xifrà amb ell seran una meravellós realitat, ja que ell és tot un home! I somriu orgullosament de saber-se estimada per un heroi, de pensar que un dia serà l'esposa d'aquest heroi!

I és així, amb homes que saben ésser herois i amb dones que se senten orgulloses d'aquests herois, que la nostra Pàtria escriurà amb lletres d'or i de sang, el camí a seguir als altres homes i dones del món enter.

ANTÒNIA ABELLÓ

KEMAL ATATURK

Amb motiu de la malaltia que sofreix el President i fundador de la República Turca i que en les darreres setmanes ha arribat al pas de la mort, considerem oportú donar a conèixer des de les pàgines d'ABRIL, quelcom de l'obra realitzada per aquest gran nacionalista que li cap l'honor d'haver salvat la seva pàtria i la glòria de dotar al seu poble d'un règim polític que, si sap conservar-lo, li permetrà d'assolir, sense estralls de cap mena, totes aquelles realitzacions socials i humanes a què tots els pobles aspiren i que algun ja gaudeix.

Kemal Ataturk, no és altre que l'oficial Mustafà Kemal que per l'istiu del 1919 és revoltà contra la Monarquia Otomana indignat per haver aquesta acceptat, sense la més lleu resistència, el tractat de pau que els pacificadors de Versalles li imposaren, en virtut del qual el que restava de Turquia, després dels bocins que se n'emportaven Pérsia, Armènia, Grècia i algun altre dels vencedors de la guerra mundial, quedava convertida en un domini més de la Majestat Britànica. Ferit en la seva sensibilitat de vertader patriota no volgué — l'oficial de referència — tolerar amb la seva passivitat la desaparició de la seva pàtria com a Nació independent amb uns centenars de mal armats patriotes, es llançà a la lluita al crit de: «Per la Independència de la Pàtria!», i marxant per les planures de la quasi desèrtica Anatòlia, arribà fins a Ankara, antiga capital de Turquia, on reuní una espècie d'Assemblea Nacional composta per caps de l'exèrcit que marxant a través del país havia anat formant i d'algun que altre element descontent del Govern del Soldà, amb quin nom era conegut l'Emperador Otomà, la qual després de constituir un Govern anomenat Nacional, decretà el destronament del mateix. Amb el suport del Govern Soviètic, llavors encara en plena lluita contra la contrarevolució, pogué armar el seu exèrcit que denominà nacionalista, el qual d'antuvi hagué de lluitar contra les tropes del Soldà i més tard també contra els exèrcits tramesos pels estrangers en auxili d'aquest i per a tenir segura la presa. A tots féu front l'exèrcit nacionalista comandat per Kemal, assolint sorollosos èxits que el convertiren en ídol del poble turc. De triomf en triomf, arribà fins a Constantinoble, ara denominada Stambul, i de destruir tot el que restava de la despòtica i cruel Monarquia Otomana, les emprengué contra els invasors de la seva pàtria de la qual els foragità malgrat disposar de molts superiors elements bèl·lics.

Una vegada hagué vençut als seus enemics interiors i exteriors, en lloc de proclamar-se Dictador, com segurament hauria fet qualsevol altre general en tals circumstàncies, ell, vertader demòcrata, alhora que gran patriota, convocà eleccions per tal que el poble elegís lliurement una Assemblea General per a determinar la forma de Govern, la qual proclamà la República i designant-ne President per a mentre visqués, a Mustafà Kemal,

que fa quatre anys canvià aquest nom per el de Kemal Ataturk. Ja President de la República, novament hagué de posar-se al front de les seves tropes per a lluitar contra les del Rei Constantí de Grècia, el qual ajudat pels anglesos i aprofitant-se de les dificultats pròpies d'un règim que acabava de néixer, havien arribat gairebé a les mateixes portes de Stambul, després d'haver-se apoderat de les ciutats de Salònia i Esmirna. Posades cara a cara les tropes del funest Constantí i les de Kemal, aquelles sofriren tan gran desfeta que no s'aturaren fins que les del turc és cansaren d'empaitar-les que fou quan ja havien ultrapassat la frontera de Grècia; la qual desfeta portà, com a conseqüència, el destronament del Rei Constantí i l'afusellament, per ordre del llavors Coronel Plastiras, de tots els generals que havien acompanyat Constantí en tal aventura.

Acabada la campanya d'Àsia Menor i ja lliure de tota amenaça exterior, dedicà els seus esforços a reconstruir el país prescindint en absolut de tot el tradicional i arcaic. Com un dels obstacles per a encarrilar la República vers el progrés, el constituïa el Califat, equivalent per als musulmans al que el papat de Roma per als catòlics, ho resolgué donant a tal personatge vint-i-quatre hores de temps per abandonar Stambul, junt amb el seu seguici, sense que passés absolutament res, malgrat el fanatisme de bona part dels habitants de l'ex-Imperi Otomà. Tot el que entrebancava el camí del progrés ho destruï sense mirament de cap mena. Obligà a les dones, a despendre's del vel amb què es tapaven la cara, costum tan arrelat entre la gent de religió musulmana; i als homes a més d'obligar-los a vestir a l'europea, els prohibí usar el «Fez» i deixar-se créixer la barba, i en ocasió de reunir-se l'Assemblea Nacional, no va permetre que cap diputat penetrés al saló de sessions si no vestia tal com ell havia ordenat i fins va trametre uns barbers per tal de tallar el pel de la cara als que encara li portessin. I no és reduïren a això les reformes imposades pel gran Mustafà al seu país, sinó que ha incorporat en la legislació el més avançat en matèria social i política. Ha fomentat les indústries i l'agricultura i a la vegada que ha procurat estendre en el màxim les vies de comunicació ha dotat a tots els pobles i poblets de la corresponent escola. En una paraula, ha tret el seu país de l'estat de misèria i ignorància en què es trobava per a convertir-lo en una Nació pròspera i de possibilitats insospitades.

Pel que deixem escrit hom pot adonar-se de la fermesa d'aquest home que per tal de fer marxar el seu poble pels camins del progrés no reculava davant de res i a tal efecte bo és recordar com en una ocasió que el cap del seu Estat Major li parlà de les dificultats de la lluita insinuant-li la conveniència de sotmetre's a les forces del Soldà, per tota resposta li mostrà un fiasco d'es-

CAMINS DE DOLOR

Poemes de la nostra guerra

VI

LA NOSTRA VEREMA

LLETRA DEL FRONT

.... escriu aquesta lletra amb un cistell de raïms al costat, que abans de fer-se clar l'hem collit d'una vinya que hi ha entre les nostres trinxeres i les de l'enemic,

Tu em vares dir:
Pare, aquest matí
quan tot just la celiària
espurnejada d'estels
poc a poc s'aclarirà
voluptuosa d'anhels,
i les ombres de la nit
passaven lentament
com un lament
sense brogit,
i de l'alta carena de la serralada
l'oreig de la matinada
enviava mil sentors
breus,

de flaires lleus,
exquisides
gaubances indefinides
d'amors...
Hem sortit de la trinxera
sense una ombra de quimera,
el cor fort, i el pols segur;
vers la vinya esmeragdina,
— que si no es veu, s'endevina —
a la terra de «ningú».
Per l'entorn, la simfonia
de la marinada
cants de galania
de les gotes de rosada;
ens fa oblidar
l'engoixa de la guerra...
i que a la terra
a la nostra terra
hem de lluitar!...

Una cançó a flor de llavi
ha florit aquest matí,
fibrant com un glavi
m'ha fet extremí...
Cançó d'enyorança,
de la benaurança
de la llar pairal!
Cançó que perdura,
cançó d'amargura
de l'hora crucial!...
El ressò encara se sentia
de la melodia
d'aquella cançó;
que ja l'havia oblidada
com s'emporta la ventada
una bolva de sabó.

Aquesta nit que fina
hem estat veïllant,
amb l'orella fina
i l'ull vigilant...
La lluna, la bruna,
vestida de dol,
s'ha amagat tot d'una
en un corriol...
I la llum de plata
s'ha anat desmaiant...
Una alba escarlata
s'ha anat despertant...
I els estels somriuen
amb joia d'infant...

Vinya verda de ningú!
Ai, la vinya abandonada!...
Tot l'encís del fruit madu
s'escampa a al matinada!...
I ens obres de bat a bat
nostre cor agosarat
que batega amb delectança...
Mentre l'alba es va aclarint
els joiells ens va oferint
amb un deix d'esgarripança...
Nostra sina espitragada
l'hem omplerta de raïms,
nostra boca assedegada
ha vessat dels regalim
de la fruita assaonada...
Els pàmpols ubèrrims curulls de verdor,
són com una toia

que amaga la joia
de tanta abundor!...
El cep cargolat-se, plètòric, triomfant,
ofrena la toia

que omplena de joia
nostres cors d'infant!...
Dintre l'hora blava de la matinada,
per entre la vinya, junt amb els companys,
fruitim la carícia fresca de rosada,
el cor ens batega amb la sang abrivada
tenim divuit anys!...
Tenim divuit anys, i la vida és bella!
Admetem la guerra com una dissort.
La Pàtria ens ha dit: — Signant una estrella
L'havem de defensar amb l'arma i el cor!...

R. MASSIP I TARRAGÓ

tricina disposat a engolir-se'l abans de caure en mans dels seus enemics. Els anglesos no li han perdonat mai l'haver-los privat de fer-se amos dels Dardanels i li han creat sempre tants conflictes com han pogut, unes vegades pagant exèrcits estrangers com el de Grècia i d'altres, provocant sublevacions interiors com la dels Drusos. Per tal de combatre'l àdhuc empraren la difamació; recordem com en una reunió de la Societat de les Nacions, en tractar-se de la qüestió de Turquia, llavors encara en plena guerra civil, Painlavé, represen-

tant francès, exposà la conveniència d'entaular negociacions amb Mustafà Kemal, a el que Balfour, representant anglès va replicar: «Oblida el Sr. Painlavé que Mustafà Kemal no és altra cosa que un bandit? Cal dir també com Kemal els ha pagat amb la mateixa moneda i en ocasió de negociació determinada qüestió un diplomàtic anglès li demanà: «Quin serà el tractament que donareu als anglesos?, al qual va contestar-li: El mateix que els anglesos donin als turcs.

MIGUEL VILAGINÉS

UNA ESTONA D'HUMOR

UNA PLANXA

El fet que vaig a relatar-vos és rigorosament històric. Li va passar a un bon amic meu allà pels temps vergonyosos de la dictadura primoriverista.

Per aquells dies, si la memòria no em falla, a Itàlia hi va haver un atemptat contra els seus sobirans, cinc minuts abans que arribessin a una església, va esclatar una bomba.

Naturalment, la policia va posar-se a actuar tot seguit. Segons confidències, es sospitava que l'autor o autors, tenien relació amb elements d'acció de Barcelona, i la *bòfia* monàrquica d'aquí es movilitzà immediatament coadjuvant a l'aclariment de l'afer terrorista.

L'esmentat amic, treballava a Manresa a una fàbrica de teixits, i per aquells dies, en dita fàbrica va estar a punt d'esclatar un seriós conflicte motivat per la incorrecta actuació d'un dels contramestres, que tractava despòticament els obrers que tenia a les seves ordres.

En aquell temps, però, un conflicte no hauria tingut gaires probabilitats d'èxit per motius obvis d'explicar; i els obrers, amb molt d'encert acordaren enviar un emissari a Barcelona a entrevistar-se amb els dirigents de l'associació dels contramestres «*El Ràdium*», per veure si fóra possible que l'esmentat contramestre fos substituït del càrrec.

Varen delegar al meu amic, per la missió de referència, per ésser ell el més indicat per motius de facilitat d'expressió que tenia, i a més perquè era un dels que més protestava contra la tirànica conducta d'aquell brètol que abusava de la privilegiada situació que gaudia entre els treballadors de l'esmentada fàbrica.

Doncs, bé; ve-liaquí que el meu amic, convençut de la importància de la missió que li encarregaren els companys, s'apressà a complir l'encàrrec de la millor manera possible, procurant abans que tot l'arranjament personal, vestint-se amb la roba de les grans solemnitats. Els vestit nou, flamant de les festes, el capell negre d'aes amples que li donava un aire d'esmolet en dia festiu, i unes ulleres de color per a guardar-se els ulls dels raigs solars.

Tot plegat feia l'efecte més aviat d'un home que no està acostumat a anar mudat, i els seus moviments eren embarassats i poc espontanis, fent la impressió d'una persona vestida amb roba d'altri, i la seva figura més aviat era ridícula que sospitosa.

Va complir el mandat dels seus companys de la millor manera que sabé, amb un resultat bastant falaguer; i després de realitzar algunes compres i encàrrecs de família es disposà a retornar a Manresa.

Pel camí, mentre es dirigia a l'estació, li semblà que un individu d'aspecte sospitós li seguia els passos. El nostre home, no parà esment en aquest detall, prou atrafegat anava amb el reguitzell de paquets i embalums que portava.

En ésser a l'estació, notà que el fulano de referència entrava a l'andana sense haver passat per la guixeta, detall aquest que li demostrà a bastament al nostre amic, que se les havia amb un de la secreta.

Aquest descobriment, però, no l'inquietà ni poc ni gens; solament l'estranjà de veure's seguit per la *bòfia*.

Així que fou al vagó, i hagué col·locat l'equipatge sota el seient, entrà al seu departament una noia d'aspecte senzill amb un gros cistell al braç, que el col·locà al costat dels paquets del nostre amic.

Poc abans d'arrencar el tren, arribà

aquell fulano d'aspecte sospitós donant empentes a la gent i molestant a tothom perquè li fessin lloc, fins que aconseguí entaforar-se enfront del nostre amic, que ja començava a intrigar-lo aquell *pinta*.

No feia gaire estona que el tren corria per les afores, devorant quilòmetres i més quilòmetres, per entre els camps curulls d'espigues d'or i vinyes ubèrrimes de verdor, que el desconegut començà a donar mostres d'impaciència per entrar en conversa amb el nostre amic, fent comentaris del temps, de la calor, de la collita del blat, en fi, de coses intranscendents i vulgars, fins que s'atreví a interrograr-lo.

- Que aneu molt lluny? — li digué.
- A Manresa.
- Aneu molt carregat!...
- Regular...
- Que sou de Barcelona?
- No.
- Treballeu a Manresa?
- Sí.

Aquests monosíl·labs del nostre amic, encara intrigaren més al desconegut, que no es decidia a fer preguntes més importants davant el mutisme calculat del seu company de viatge, que només deia el que li convenia dir.

En arribar a la propera estació, aquell fulano, s'aixecà i baixà del tren. Al cap de breus minuts, pujà un altre *pinta* que d'un hora lluny se li veia que també era de la *bòfia*. Portava un bastó més que regular, vestia un vestit negre, cenyit, es cobria amb un barret fort i usava bigoti sistema Kaiser; en fi: el tipus clàssic del policia monàrquic espanyol.

Així que entrà al vagó, s'acarà amb el nostre amic i li digué malcarat i sense gaires compliments i amb accent andalús, que el remarcava com si arrossegés les paraules:

- *¿Qué lleva Vd. aquí?*
- Tres o quatre paquets...
- *¿Qué hay en los paquetes?*
- Frioleres per a casa... Res d'importància!...

— *¿Nada de vaguedades!... Concrete...!* Lidigué aixecant la veu i cridant l'atenció dels altres passatgers que s'havien congregat encuriosits a l'entorn dels nostres personatges. En tant, aquella noia del cistell no se sap si per temor a l'escena que es representava o per quin motiu, el cas és que s'apartà a un altre departament del vagó.

— *¿Lleva Vd. documentos?* — interrogà el del garrot.

— Sí, senyor. — Li digué mostrant-li la cèdula.

— *Este documento no es legal.*

— Com que no?

— *No señor, le falta la firma del interesado.* (Espectació del públic).

— Vinga home, vinga; això no te cap importància... A més, amb tot això, vostè qui és?

— *¿Soy autoridad?* — li digué el del garrot mostrant-li la placa que portava rera la solapa de l'americana.

— *¿Que lleva en este cesto?*

— Jo, res... No es meu aquest cistell.

— *¿De quién es?*

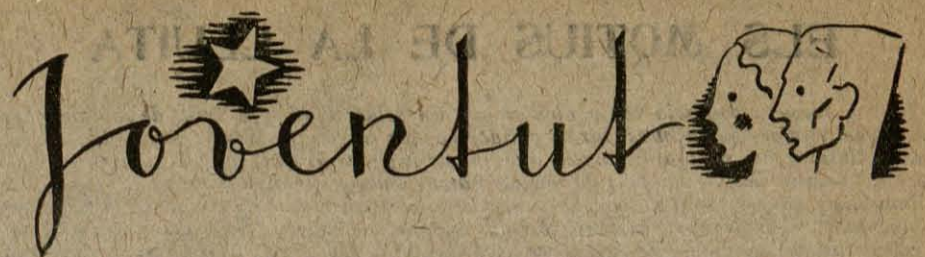
— Que m'explica a mi!...

— *¿De quién es este cesto?* — interrogà als altres passatgers. Tothom arronçà les *spatilles*. Creix l'expectació entre el públic.

— *Vamos a ver... ¿Qué es lo que lleva dentro?*

— A mi m'ho diu?

— Sí, hombre, a usted... Que parece un atontao...

ERASME DE ROTTERDAM

Per LLUM VALLS

Aquesta figura que destaca en l'Edat Moderna amb ratlles fortes i ben acusades és reconegut arreu com un precursor de la Reforma; com un crític implacable de l'església catòlica que vivia un dels moments més corromputs de la seva història. Efectivament, Erasme, molt superior a la niciesa de la filosofia escolàstica, precisament amb el posat de superioritat que li correspon, sap i pot senyalar una a una les nombroses falles d'un estament social demoralitzat. I en tot moment ho fa. La tònica que domina en la seva posició de crític, és una imparcialitat que neix precisament de la seva posició enlairada, i una manca de passió que patentitza el seu menyspreu per als que se senten ben enquadrats dins la desorganització i la corrupció d'aquella societat brillant.

I la seva obra, la seva tasca li mereixen molts enemics. És lògic. L'església catòlica topa amb l'esperit que va assenyalant les seves equivocacions; la personalitat massa destacada que no pot anul·lar que va desvetllant en algunes persones el recel; que l'impossibilita, en fi, per a realitzar amb tota tranquil·litat la seva obra.

Com tots aquells que han sabut desvetllar per les seves qualitats l'admiració entre els que l'envolten, Erasme també té amics, homes lliures de prejudicis que proclamen el prestigi del geni i difonen les seves justes observacions. Són aquests, els que el lliuren d'aquells, que no s'haurien contentat a sentir per l'humanista fill de Rotterdam una simple rancúnia, sinó que haurien manifestat el seu odi — odi intens — en actes de represió, fruit de la seva reacció violenta, en altres circumstàncies. Però, ni el papa mateix, pot acarar-se amb Erasme. Llegint la seva biografia, trobem la relació de diverses amenaces que una darrera l'altra, arribaren fins a ell — amenaces que aviat haurien estat una veritat si el seu prestigi no l'hagués salvat.

Existia, però, l'odi. Odi impotent per a manifestar-se i per això més intens.

L'anomenada capital del món cristià continua la seva obra. Esplendor enlluernador, que amaga passions vils, intrigues, odis, crims; l'esclat magnífic d'un art que dissimula, però no oculta per complet tota la desaprensió d'unes ànimes àvides de goig, de plaer, llançades a un corrent que no es pot aturar. Exhibicions de tropes «invencibles», guerres il·lògiques i una injustícia social enorme; pobles que ploren llur misèria, la incomprensió que va ofegant jueus i sarraïns...

En Alemanya neix un instant de protesta contra aquest estat de coses. L'ini-

cia Luter l'any 1517. Provoca fets com la guerra dels camperols. En arribar al poble, però, és un nou instrument de la política dels poderosos.

Europa apassionada es divideix en dos bàndols poderosos que es destrocen mútuament. La sang torna a córrer, el poble a sofrir i els prínceps a mercadejar, a disputar-se aquella terra damunt la qual no tenen cap dret.

Zuinglio, Calvino, Luteró, encapçalen un bàndol. Figures fosques, fanàtiques arrossegades per la incomprensió, que proclama Miquel Servet...

Pau III, Carles V, comanen l'altre. Maquiavelisme damunt una aparent bona fe, odís i rancúnies que fermenten.

l'enmig d'ambdós bàndols Erasme eternament irònic, continua la seva obra. Titllant la corrupció dels uns, el fanatisme que tanca els ulls dels altres. Desfent equívocs, ell no és precursor del protestantisme, aquest l'ataca, tampoc catòlic, és la lògica, la justícia.

I en la lluita aferrissada uns i altres es giren per a ferir, per a combatre l'enemic comú: la raó.

***

Aquest és un dels moments més transcendents de la nostra història. És l'eterna representació de les lluites humanes, que en aquest moment fixa bé els papers. És el que gairebé podríem qualificar de retrat del moment actual.

L'opressió encarnada en el feixisme, es debat per a ensenyorir-se del món. Contra la seva posició troba decidida i ardida la democràcia que li barra el pas i que la denuncia al món conscient perquè aquest el combati. El feix, no suporta aquesta intromissió en els seus desiguis i treballa per a anul·lar aquesta democràcia que és massa forta, massa poderosa per a poder desaparèixer senzillament.

Neix un moment de regressió a l'estabilitat necessària. Els que el meuen, són també fanàtics que vacillen i es barallen entre si com ho feren un dia Calvino i Luter. És més, com un dia ho feia la Reforma, afavoreixen els desiguis de certs elements. La democràcia continua la seva obra. Els seus mots són acceptats tan malament en un camp com en l'altre. Cada un la creu còmplice de l'enemic. Ella, però, continua encarnant la raó.

La Història ha sabut jutjar a Erasme. Ha apreciat la seva tasca com corresponia.

Catalunya, llar de la democràcia, confia en el demà. Espera ésser jutjada com li correspon. En conseqüència no claudicarà ni al feix ni als que tot combatint-lo l'estant afavorint.

— *Eso ya lo demostrará a la comisaria. Sígueme.*

L'expectació puja al roig viu, entre la concurrència, que veia en el nostre amic qui sap què de monstruós embolcallat de misteri. S'insinuà un moviment de repugnància en els que estaven més a la vora, a l'ensem que d'admiració per la sagacitat del policia.

Ja anava a protestar el nostre amic de l'atropell que se'l feia objecte, quan veu's-aquí que es presentà en escena la noia del cistell, que fins allavors no havia dit aquesta boca és meua, reclamant-lo, al·legant que era d'ella, i per demostrar-ho digué que era carfissera i que al fons del cistell hi portava els ganivets de l'ofici.

Aquesta aparició provocà una riallada general, que deixà escorregut al èmul de Sherlock Holmes, i amb un pam de nas a tota aquella colla de badoecs que ja es creien tenir davant seu al protagonista d'un crim sensacional.

RA-MA-TA

ELS MOTIUS DE LA LLUITA

La primera condició per a obtenir que un soldat doni el màxim de rendiment en heroisme i valor combatiu és, cal no oblidar-ho, que tingui plena consciència dels motius de la lluita i que sàpiga clarament allò que es juga en la contesa. Els catalanistes que des del mateix dia de la rebel·lió militar varem abraçar amb entusiasme la causa de la República, perquè en la nostra, ho sabem des del primer dia, i malgrat les desviacions lamentables dels primers instants tòrbols, malgrat que alguns, ingenus o desorientats, vulguessin fer-nos creure de grat o per força que lluitàvem per la Revolució, — encara no hi havia hagut un acord sobre quina havia d'ésser aquesta Revolució, — nosaltres sabíem que lluitàvem per dues coses essencials, que per nosaltres es fonien en un mateix impuls i adhuc en un mateix concepte. Lluitàvem — lluitem encara, — per la nostra Pàtria i per la nostra Llibertat. Lluitàvem i lluitem, doncs, PER CATALUNYA.

Aquesta conclusió, que tard o d'hora ha hagut d'ésser admesa, si més no de paraula, per tothom, posava ja els dies immediats al 19 de juliol una espurna indefallent de coratge en el pit d'aquells braves milicians que, un cop esclafada la sublevació militar a Catalunya, anaven a eixamplar el terreny afecte a la República, endins d'Aragó. La sentien com un motor indeturable de les seves energies i els seus esforços, aquells homes que, al davant dels organismes de govern de la nostra terra, s'enfrontaven amb la feixuga responsabilitat de posar terme al desordre provocat per la facció, a recobrar per a la Generalitat les funcions policiaques i judicials, a fer entrar per un camí legal el desordre econòmic i preparar el Cos viu de Catalunya per a les transformacions cruentes que la guerra faria inevitables. Al cap de dos anys, aquells homes que, quan alguns — els més o els més forts, almenys — proclamaven alegrement com a liquidats tots els ressorts del govern, s'entestaven a fer-los operants i a dirigir des del Palau de la Generalitat la vida del nostre país, prenen relleu d'herois i de visionaris. La lluita de cada dia i de cada hora que els calgué sostenir contra el desordre i contra la illegalitat: l'esforç desesperat que hagueren de dur a terme per a rescatar el govern del mig del carrer, de les mans, no del poble, sinó dels que lamentablement posaren en voga el neologisme «incontrolats», avui prenen caràcters èpics.

Els, com els soldats que voluntàriament anaven al front, com tots aquells altres que, en ésser cridada llur lleva, s'han incorporat a l'Exèrcit de la República, sabien perquè lluitaven, i els fets els han donat la raó. D'altres podien lliurar-se febrosament al deliri de collectivització o a vagues somnis d'una societat nova de trinca, però els catalanistes i — aviat poguérem veure-ho — tots els catalans, comprengueren que els motius vàlids de la lluita, la força sagrada que els feia prendre les armes contra tots els enemics, contra els militars espanyols sublevats i contra llurs aliats estrangers, eren els ideals de Pàtria i de Llibertat, l'ideal suprem de Catalunya. Contra aquests ideals, contra la mateixa existència de Catalunya com a nació i contra aquells textos legals que consagraven tímidament un Estatut d'Autonomia un reconeixement esquifit de la nostra personalitat nacional, els facciosos oposaven llur concepció unitarista, vestigi de la vella Espanya negra d'Austries i Borbons.

Contra la llibertat dels homes i dels pobles, contra els principis immortals de la democràcia, s'havien sublevat també els homes que creien possible la supervivència d'unes castes privilegiades, amb dret a esclavitzar tot el país. I era contra aquesta agressió criminal, atada des de fora i ben aviat ajudada francament pels exèrcits internacionals del feixisme, que calia reaccionar. No ens calia lluitar per cap Revolució, sinó simplement per la possibilitat de subsistir i pel dret de viure una existència digna. Si desapareixia la llibertat sota la bota d'un règim autoritari, era inútil tot afany de millora social, tot somni en una organització més perfecta de la societat. La Democràcia és l'única garantia d'aquestes possibilitats d'evolució, i és per això que el nostre esforç va encaminat a salvar-la d'aquesta escamesa brutal de què és objecte.

Tot això avui ho saben els soldats catalans, i l'heroisme de llur actuació a tots els fronts, i particularment als fronts situats en la mateixa terra nostra — aquestes serres de la Terra Alta, regades de la sang generosa de la nostra joventut — n'és un testimoni eloqüent. Ho saben també els nostres enemics, que mai no han dissimulat l'odi a Catalunya i l'odi a la Llibertat que aglutina llurs desesperats esforços. I haurien de saber-ho també tots els nostres aliats, els companys nostres en aquesta mateixa lluita, que si ho saben alguna vegada semblen oblidar-se'n a profit d'un partidisme discret i contraproduent. Cal que el sentiment de catalanitat dels nostres soldats sigui, no sols respectat, sinó exaltat, per tal com és la base més sòlida de llur entusiasme combatiu. Cal que llur devoció al concepte etern de llibertat no pugui ésser coaccionada per ideologies forasteres o per programes absurds. Sabem perquè lluitem i estem decidits a dur aquests ideals nostres — els ideals de tot Catalunya —, fins a la victòria final. I, pesi a tothom, els soldats catalans ho aconseguiran ben aviat.

RAFAEL TÀSIS I MARCA

DE LA RERAGUARDA AL FRONT

LLETRES AL MEU GERMÀ

VII

Estimat Pere:

Quan un país es troba en guerra, com el nostre, hi ha moltes menes de treballar a profit de la causa per la qual es lluita a les trinxeres i la tasca a realitzar no està pas limitada a la que és feta amb el fusell a la mà. Els que són al front, lluiten perquè de la reraguarda estant els que hi resten, amb la seva actuació intensíssima — si de debò senten la guerra — siguin un complement eficient per a la tasca que ells realitzen.

Estem encara en plena guerra; la Pau que ansiem — establitzada sobre fonaments sòlids de victòria —, no podem saber quan es produirà, malgrat que un dia o altre ha de venir i aquells que tenen capacitat i mitjans, ensems que responsabilitat, es preocupen avui ja de manera seriosa del que serà el període de la post-guerra i per la tasca de reconstrucció que caldrà llavors realitzar, i que hem de coincidir en qualificar de gegantina si no volem enganar-nos.

Així, adés, hem vist com un governant de la República, proclamava a títol de

suggerència, les possibilitats que el comerç, amb Amèrica enclou per a l'esdevenidor — deia — de la República, jo dic, de Catalunya i suara ha estat «La Unió de Menestrals i Professionals de Catalunya» organització representativa de la classe mitjana, successora d'aquelles que tenia Catalunya en els seus temps d'esplendor, dels antics Gremis, que ha presentat en la seva tribuna a un valor, nou per als que no havien tingut ocasió de conèixer-lo amb anterioritat, però, sobradament conegut pel qui com tu i jo havem seguit en altres èpoques la seva actuació; em refereixo a Ramon Peypoch i Pich, l'home modest, tenaç, intel·ligent i catalaníssim.

La seva conferència ha versat sobre el tema «La iniciativa privada, factor permanent de riquesa» i de fet, ha estat un complement de la que mesos enrera va donar a l'Escola de Graduats Socials sobre «L'experiència econòmica de Catalunya» i que entre nosaltres ja havíem comentat.

Peypoch, és una persona especialment preparada per a aquestes coses; reuneix

les condicions de tot un conferenciant (són molts els que donen conferències i no són pas conferencians); posseeix un considerable bagatge de cultura i un coneixement a fons de la matèria; ell ha viscut des dels primers moments, situat en lloc de gran responsabilitat, l'enorme convulsió econòmica soferta pel País amb motiu de la guerra i de tots els experiments n'ha tret deduccions i conclusions saturades d'amor a Catalunya, car com he dit abans, del laboratorista estant, en tasques que no són d'exhibició pot també un home, molt profitosament, treballar per la Pàtria.

No és possible en el poc espai de què dispo el fer ni una crítica ni una ressenya de la seva peroració, totalment interessant, et diré només que essent una condició essencial la sinceritat, aquesta fou reflexada en les seves manifestacions. Maldà perquè de les proves realitzades en matèria econòmica se'n dedueixen uns ensenyaments i tot hi corregint les desviacions que s'hagin pogut cometre, es vagi a una estabilització de principis i no persisteixi un sistema que pot titllat-se d'interí; remarcà la tradició liberal i republicana de la classe mitjana i la necessitat de què l'empresa privada subsisteixi i participi en els organismes econòmics; constatà com dintre dels límits de la Constitució pot descabdellar-se el progrés social i la necessitat d'establir compensacions i indemnitzacions als que en siguin acreedors; esmentà com és indispensable l'agermanament del bé públic a l'interès privat i com els avenços socials es mesuren per

la quantitat de benestar efectiu que proporcionen no pas per les abstraccions a les quals s'acomoden, fent comprendre com les normes establertes en els moments de major convulsió, moltes són ben aprofitables; advocà per un règim cooperatiu que cal no confondre amb el de les collectivitzacions i per damunt de tot, fuetjà, condemnà implacablement a aquells que amb la seva actitud han fet possible les desviacions i les injustícies innegables que molts innocents han patit, remarcant, per tant, el crim fonamental de la subversió feixista i de la invasió d'Espanya, estimulant a què els Tribunals de Justícia condemnin inexorablement a tots aquells que, col·laboradors o simpatitzants de la facció, haguessin delinquit.

Breu: la conferència d'en Peypoch, caldria que fos divulgada entre els elements responsables que es mouen en els mitjans econòmics de la terra i que el seu coneixement servís per a fer meditacions que tindrien resultats positius a els governants acomoden llurs actes a llurs opinions i aquestes són formades en la major altesa de mires.

Com que jo et sé interessat per tot el que essent important s'esdevé a Ciutat, donant tota la importància que es mereix l'acte comentat, he emprat la meua carta d'avui a glossar-lo i serveixi com totes, aquesta lletra, per a exterioritzar una vegada més l'afecte entranyable del teu germà,

RAMON

23 d'octubre del 1938.

CARNET INTERNACIONAL

La constant activitat diplomàtica del govern anglès sembla actualment dedicada a obtenir en un termini breu, el desarmament moral, com a preludi per a arribar, almenys a deturar la folla cursa d'armaments a què vénen llurant-se els diversos estats, com a conseqüència obligada de la desconfiança i latent estat de violència en què es desenrotllen les relacions internacionals.

L'esmentat esforç de la diplomàcia britànica té per immediat objecte, obtenir un èxit al Primer Ministre que li permeti presentar-se davant el país com a veritable defensor d'una pau solidificada, que passada la primera impressió favorable, després de la conferència dels quatre, es presenta als ulls de gran part de l'opinió pública com una pau molt problemàtica, més ben dit, una treva o com digué el mateix col·laborador de Chamberlain, John Simon «l'obtenció d'un respir».

No tardarem molt de temps en comprovar si la bona voluntat de Chamberlain és corresposta pels seus col·legues de Munic i si en justa correspondència a la seva actitud que tan gran paper els permeté representar en aquella ocasió, es disposen a cooperar sincerament a la pacificació d'Europa. Hi ha motius per a creure que si junt al seu bon desig de pacificació, posés el govern anglès la mateixa voluntat i energia en la defensa del dret i de la justícia, té encara bones bases a la seva mà per a fer veure a Itàlia i Alemanya la conveniència d'endagar el joc internacional per mètodes de correcció que permetessin restablir, almenys, un mínim de confiança.

Tractant-se, però, de la mentalitat de les dictadures, no és el millor camí el que s'ha seguit fins ara, deixant-les envalentonar en obtenir èxit darrera èxit. És una partida molt arriscada la que juga la diplomàcia anglesa actualment, car per pocs punts més que deixi acumular als seus contrincants, poden quedar en perill per l'esdevenidor els interessos vitals de l'imperi, i en tal cas l'esfondrament del prestigi polític del «premier» no es faria esperar.

Si mirem França, el nerviosisme en tots els sectors polítics i socials és evident. Va creixent en l'ànim dels nostres veïns la sensació d'inferioritat i de perill en què es troben després dels darrers esdeveniments. De la dreta i de l'esquerra surten veus reclamant la unitat dels francesos davant els perills exteriors, i a l'ensens la intensificació del rearmament en gran escala, particularment pel que atany a l'aviació.

Però tot ve complicat per l'estat poc satisfactori de les finances i com es de consuetud, les dretes, principals responsables d'aquesta situació per les seves maniobres contra els governs de Front Popular, parlen ja d'un govern fort, inclinat vers la dreta i de limitacions i fins de suspensió de les prerrogatives del Parlament. No hi ha dubte de què les forces i partits esquerrans — per altra part d'una força real — estan alerta, i no dubtem de què sabran trobar les actituds enèrgiques i intel·ligents que calen per a oposar-se a certes maniobres, en uns moments sobradament crítics pel l'esdevenidor de la llibertat.

A l'Europa central persisteix el desacord entre Polònia i Hongria per una part i Txecoslovàquia per l'altra, ja que el govern de Budapest insisteix amb la seva pretensió d'anexionar-se la Rússia subcarpàtica. Per la seva part, Polònia recolza aquesta pretensió amb mires a aïllar Rumania de Txecoslovàquia obtenint una frontera comú amb Hongria. Mussolini sembla l'inspirador d'aquesta maniobra que recolza obrertament i la finalitat de la qual no està molt clara per part del dictador italià. És molt probable que persegueixi el fi de no perdre del tot la influència sobre centro-europa, d'on esveu desplaçat per l'hegemonia del III Reich. Aquest, si bé es manifestà neutral fa pocs dies, pel que es relaciona al punt concret de les divergències húngaro-txèques, sembla recolzar a Praga, i en definitiva creiem serà qui determini amb la seva actitud la resolució del conflicte.

El Japó va creixent-se com a resultat dels seus èxits al sud de Xina i es parla insistentment de negociacions de pau i conferències preliminars, que segons diuen tenen lloc a la base anglesa de Hong-Kong. Els desmentiments per part dels cercles anglesos, no treuen verosimilitud a tals informacions. No obstant, és impossible preveure res concret tractant-se de l'Extrem Orient i en una situació tan confosa com l'actual, però si resultessin confirmades, vindrien a reforçar la posició dels estats agressors, puix que una pau acordada després d'un èxit tan important pels nipons, com és la presa de Cantón, vindria a reforçar la posició del Japó i la seva influència político-econòmica respecte a tota la Xina del litoral, amb notable perjudici pels interessos de les altres potències i principalment de la Gran Bretanya.

S. FIGUERAS